

INGLIZ YOZUVCHISI UILYAM SHEKSPIRNING “HAMLET” FOJEASIDAGI BOSH QAHRAMON XARAKTERISTIKASI

M.Z.Saydullayeva Manzura Zoxidjon qizi

SamDChTI 2-bosqich talabasi

Annotasiya Ushbu maqolada ingliz adabiyotining buyuk namoyandasi Uilyam Shekspirning “Hamlet” tragediyasidagi bosh qahramon xarakteristikasi xususida mulohazalar o‘z ifodasini topgan.

Kalit so‘zlar. Shekspir, tragediya, ruhiy kechinma, qabohat, tubanlik, adolatsizlik, or-nomus

Ma’lumki, dunyoda har bir xalqning o‘z madaniyati va an’analari bor. Ular turli mamlakatlarda turlicha bo‘ladi, ammo ularning substanti, tub negizi bitta. Shu sababli har bir elatning madaniyati har xil bo‘lishi mumkin, lekin ma’rifati bir biriga uyg‘undir. Misol uchun or-nomus, g‘urur, iymon har bir xalqning eng katta boyligidir, desak adashmagan bo‘lamiz. Buni nafaqat o‘zbek adabiyoti xususan, jahon adabiyoti yozuvchilarining ijod namunalari ham ko‘rish mumkin. Jahon adabiyotining yirik namoyandalaridan biri aktyor, dramaturg Uilyam Shekspirning ijod namunalari inson tuyg‘ularining murakkab va qarama-qarshi qirralarini aks ettirgani bilan xarakterlidir. Xususan, “Hamlet” tragediyasida ham inson aqli va tuyg‘ularining chigal va tushunib bo‘lmas jihatlarini o‘zida aks ettirgan personajlar mavjud. Ushbu asarda har bir personaj xoh u bosh qahramon bo‘lsin, xoh epizod o‘zining ta’sir doirasiga ega. Tragediyadagi voqealar rivoji davomida har bir personaj o‘z tabiatini namoyon etadi. Syujetlar ketma-ketligida halollik va qabohat, tubanlik va to‘g‘ri so‘zlilik o‘rtasida o‘zaro kurash natijasida ezgulikning g‘olib kelishi mohirona tasvirlangani bilan ham e’tiborga molik.

Asarning bosh qahramoni Hamlet - gumonlar, o‘ylar girdobiga tushib qolgan, iztirob chekayotgan o‘ychan yigit. Shuningdek, unga va oilasiga nisbatan qilingan adolatsizlikdan alamzada, shu bilan birga xato qilmaslik uchun har bir qadamini o‘lchab, o‘ylab bosadigan, nohaq qon to‘kilishiga qarshi shahzoda hamdir. U

kishilar ko'ziga yaxshi ko'rinish uchun harakat qilmaydigan, "almashinib turish" fasllarga xos naqliga amal qiluvchi obraz bo'lishi bilan bir qatorda, oriyatli yigit hamdir. Hamlet - o'tkir aql va fikr kishisi. Shu sababli ham begunoh insonlarning o'limiga sababchi bo'lishdan qo'rqadi va ayni damda, otasining arvohi so'zlariga qaramay, bir qarorga kelishga juda qiynaladi. Tragediyada adolatsizlik qilishdan cho'chiydigan o'y kishisi sifatida ikkilanish va iztirob og'ushidagi Hamlet kechinmalari o'ta hayotiy va ta'sirchan aks ettirilganligi bilan ham ahamiyatlidir. Fojeada Hamlet nafaqat o'z otasi o'limi uchun xun olish uchun, balki adolatparvar inson singari o'z yurtini jaholat botqog'iga botgan qirol va uning hokimiyatidan qutqarish uchun ham kurashishga va oqilona yo'l tutishga harakat qiladi. Uning "Daniya - men uchun zindon" [1.82] jumlasidan ham shuni bilish mumkinki, u mamlakatda adolatsizlik, xiyonat, qabohat va tubanlik avj olganidan norozi ekanligini anglash mumkin.

Yuqorida biz qahramonni oriyatli yigit deya ta'kidlagan edik, buni biz uning ushbu onasiga qarata aytilgan so'zlarida ko'rishimiz mumkin:

"Qilmishlaringiz

Axloq, uyat, diyonatni yerga uradi,

Haqiqatni sharmanda-yu sharmisor aylab,

Ma'sum muhabbatning oppoq peshonasiga

Toshma bo'lib toshadi-yu, shundoq turadi.

Va muqaddas nikoh ahdi paymonlarini

Qimorbozning savdosiga aylantiradi.

Siz shundoq bir kirdikorlar etdingizki, to

Bekor bo'lib qoldi butkul va'da-yu vafo." [1.150]

Bu jumladan shuni tushunish mumkinki, Hamlet onasining qilgan ishi, ya'ni o'z turmush o'rtog'ining vafotidan so'ng uning ukasiga yor bo'lganligidan oriyati kelgandi. Negaki, bu qancha o'lchab ko'rilmasin axloqiy normalarga to'g'ri kelmaydigan holat edi. Fikr kishisi sifatida u to'g'ri mulohaza yuritgan desak mubolag'a bo'lmaydi.

Uning insoniy hislatlar egasi ekanligining yana bir asosi sifatida uning Ofeliyaga aytgan soʻzlaridan ham tushunish mumkin:

“Tarki dunyo qil. Kechikma...!” [1.112]

Ushbu jumla qisqa boʻlishi mumkin, lekin uning botiniy maʼnosi juda keng. Qahramon unga “yor” boʻlgan mahbubini xatolari uchun tavba qilishiga, vijdonini poklashga undaydi, toʻgʻri va pok yoʻldan borishini istaydi. Bu ham uning oʻz xatolari ustida ishlaydigan, oʻzini taftish qiladigan, boshqa insonlar uchun ham yaxshilikni sogʻinadigan insonligining yana bir isbotidir.

Xulosa oʻrnida aytish joizki, fojeada adib sadoqat, vafo va adolatning eng muhim ustuvor hayot qonuni ekanligini, insonlar faqatgina shu hislatlari bilan tirikligini ochib bermoqchi boʻlgan. Asar bosh qahramoni Hamlet aql kishisi, insonparvar gʻoyalar egasi hamda or-nomusli inson sifati bu hayotdagi razilliklardan bezigan oʻychil yigit kabi ifodalanadi. Shu sababdan, onasining qilgan qabohatini ham yengil hazm qilolmaydi. Shuningdek, Hamlet oʻz tashvishlariga oʻralashib qolgan kishi sifatida emas, fikr kishisi sifatida doimo inson hayoti davomida qanchalik qiyinchilik va adolatsizlikka qaramasdan yashash uchun ilinj izlashi sabablarini aniqlashga harakat qiladigan kishi sifatida gavdalantirilgan. Kuzatishlar natijasida shu narsa maʼlum boʻldiki, ijodkor Hamlet obrazi orqali har doim ham oʻlim masalaning yechimi boʻlolasligini, buni aksi oʻlaroq, uni yanada qiyinlashtirishini, har qanday vaziyatda ham gʻurur va or-nomusni gard tekkizmasdan pok saqlash kerakligini ochib bermoqchi boʻlgan va buni undasidan chiqqan desak adashmagan boʻlamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Tanlangan asarlar, T.: Gʻafur Gʻulom nomidagi Adabiyot va sanʼat nashriyoti, 1983.

2. Hafiza Aslanova, Saydullayeva Manzura. Yozuvchi Toxir Malikning “Nafs kishanlari” asari badiiy va falsafiy tahlili. The Journal of Social Science and Researches Volume 1 Issue 5, 2023.

3. Q. Yoʻldoshev, V. Qodirov, J. Yoʻldoshbekov. Adabiyot: Umumiy oʻrta taʼlim maktablarning 9-sinfi uchun darslik. 4-nashr, T.: “Oʻzbekiston” NMIU, 2019.

4. Iroda Mamayunusovna Paradaeva (2022). NAVOI AND THE WISDOM OF HISTORY. Science and innovation, 1 (Special Issue 2), 1-83. doi: 10.5281/zenodo.7507063

5. Paradaeva, I. (2020). Mesnavi “Tarihi Muluki Ajam”-The fruit of the scientist's rational thinking. European Journal of Molecular & Clinical Medicine, 7(2), 432-441.

6. Пардаева, И. (2018). Анушервон адолат тимсоли. Иностранная филология: язык, литература, образование, 3(2 (67)), 109-112.

7. PARDAYEVA, İ. ALISHER NAVOIYNING “TARIXI MULUKI AJAM” ASARIDA ZOLIM SHOHLAR TASVIRI. Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi (TÜRKLAD), 2(1), 463-467.

8. Каримова, С. (2021). Зебуннисобегим ше“ риятида илоҳ ва мажоз тушунчаси. Иностранная филология: язык, литература, образование, (3 (80)), 16-23.

9. Каримова, С. (2021). Ҳиндистон форсий адабиёти тарихи. Иностранная филология: язык, литература, образование, (2 (79)), 25-30.

10. Рахматова, Д. (2021). Сайқалланаётган “Ўткан кунлар”. Общество и инновации, 2(3/S), 173-179.

11. Дилафруз Рахматова (2021). Совершенствующие «Минувшие дни». Общество и инновации, 2 (3/S), 173-179. doi: 10.47689/2181-1415-vol2-iss3/S-pp173-179